

<https://www.digitalvscorrupt.eu>

Co-funded by
the European Union

ЗАШТИТА НА УКАЖУВАЧИ И ИКТ ПРОТИВ КОРУПЦИЈА

ПРОШИРЕН ПРИРАЧНИК ЗА ОБУКА ЗА
МЛАДИНСКИ РАБОТНИЦИ, АКТЕРИ НА
ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО И ЕДУКАТОРИ

Развиено во рамките на проектот „Со дигитализација против
корупција“ (Erasmus+)

Декември 2025

ERASMUS-YOUTH-2023-CB

Име на проектот: „Со дигитализација против корупцијата“ во рамки на програмата Erasmus Youth 2023 - Градење капацитети во областа на младите - Западен Балкан.

Број на проект: 101131572

Проектот „Со дигитализација против корупцијата“ е кофинансиран од Европската унија.

Координатор:

NVO Naučno – istraživačko udruženje za umjetnost, kulturno-obrazovne programe i tehnologiju EPEKA (EPEKA ME) – Црна Гора

Организации учеснички:

- Znanstveno-raziskovalno zdruzenje za umetnost, kulturne in izobrazevalne programe in tehnologijo EPEKA, socialno podjetje (EPEKA SI) – Словенија
- Phiren amenca international network (Phiren amenca) – Белгија
- Приватна научна установа Институт за применети истражувања за бизнис Скопје (IARB)- Република Северна Македонија
- Gagnsaei samtök gegn spillingu (TI-IS) – Исланд
- Qendra open doors (OPEN DOORS) – Албанија
- EPEKA Berlin EV (EPEKA BERLIN EV) – Германија
- Europe for you, z.s. (EUROPE FOR YOU) – Чешка
- Center for education and training Prizren (CET-PRIZREN) – Косово
- Scientific and research association for art, cultural an educational programmes and technology EPEKA (EPEKA Србија) – Србија
- Fundacija europejski instytut outsourcingu (EOIF) – Полска
- Udruženje Akustikum - muzička omladina JMBH (AKUSTIKUM) – Босна и Херцеговина
- Lxkia izcilik ve doga sporlari kulubu dernegi (LIDOSK) – Турција
- Arcigay (ACIGAY APS) – Италија
- Transparency International Islandija (TI-IS) – Исланд
- Skupnost Občin Slovenije - Словенија
- Institut Jožef Stefan - Словенија

Автори:

- Udruženje Akustikum - muzička omladina JMBH (AKUSTIKUM) – Босна и Херцеговина
- Scientific and research association for art, cultural an educational programmes and technology EPEKA (EPEKA Serbia) – Србија
- NVO Naučno-istraživačko udruženje za umjetnost, kulturno-obrazovne programe i tehnologiju EPEKA (EPEKA ME) – Црна Гора
- Znanstveno-raziskovalno zdruzenje za umetnost, kulturne in izobrazevalne programe in tehnologijo EPEKA, socialno podjetje (EPEKA SI) – Словенија
- Transparency International Islandija (TI-IS) – Исланд

ОГРАДУВАЊЕ ОД ОДГОВОРНОСТ

Информациите и ставовите наведени во овој Прирачник се ставови на Институтот за применети истражувања за бизнис и не мора нужно да го одразуваат официјалното мислење на Европската Унија или на која било друга финансирачка институција. Ниту институциите на Европската Унија, нитукое било лице што постапува во нивно име, не можат да бидат одговорни за употребата што може да се направи на информациите содржани во овој документ.

СОДРЖИНА

04	ВОВЕД	12	МОДУЛ 3: ДИГИТАЛНА БЕЗБЕДНОСТ И БЕЗБЕДНО ПРИЈАВУВАЊЕ (ИКТ)
05	ВОВЕД И ИСХОДИ ОД УЧЕЊЕТО	14	МОДУЛ 4: МЛАДИНСКА РАБОТА, ЕТИКА И ГРАЃАНСКА ХРАБРОСТ
06	КАКО ДА СЕ КОРИСТИ ПРИРАЧНИКОТ	15	МОДУЛ 5: ПРАКТИЧНИ ЧЕКОРИ ЗА БЕЗБЕДНО ПРИЈАВУВАЊЕ
07	ПРИНЦИПИ НА БЕЗБЕДНА ФАСИЛИТАЦИЈА	15	НАСОКИ ЗА ОБУЧУВАЧИ И ПРИМЕР АГЕНДА ЗА РАБОТИЛНИЦА
08	МОДУЛ 1: РАЗБИРАЊЕ НА УКАЖУВАЊЕТО	23	РЕСУРСИ И ЗАКЉУЧАК
10	МОДУЛ 2: ПРАВНИ РАМКИ И ЗАШТИТА		

ВОВЕД

За овој прирачник

Укажувачите имаат клучна улога во откривањето корупција, измами, злоупотреба на моќ, судири на интереси и повреди на јавниот интерес. Со тоа што проговоруваат, тие помагаат во заштитата на заедниците, јакнењето на транспарентноста и поддршката на демократската отчетност. Истовремено, пријавувањето неправилности може да ги изложи поединците на стигма, одмазда, изолација и правна неизвесност.

Овој проширен прирачник ги обединува оригиналниот прирачник за обука за укажувачи и анексот со практични алатки подготвени во рамките на проектот „Со дигитализација против корупција“. Осмислен е како практичен ресурс за младински работници, актери на граѓанското општество, обучувачи и едукатори кои сакаат да го интегрираат учењето за борба против корупцијата во работилници, кампањи, младински размени и организациски развој.

Прирачникот ги комбинира основните концепти, правната и етичката ориентација, насоките за дигитална заштита, белешките за фасилитација, студиите на случај, вежбите подготвени за употреба и шаблоните за печатење. Намерно е модулотрен: целините може да се реализираат како целосна програма за обука или да се користат одделно во кратки едукативни сесии.

Што вклучува овој документ

Концептуалната и обучувачката содржина од оригиналниот прирачник за укажувачи.

Практичните прашалници, шаблони и вежби од анексот.

Дополнителни насоки за обучувачи, пример агенда, белешки за дигитална безбедност и поддршка за фасилитација.

ВОВЕД И ИСХОДИ ОД УЧЕЊЕТО

Укажувачите имаат клучна улога во откривањето корупција, измами, злоупотреба на моќ, судири на интереси и повреди на јавниот интерес. Со тоа што проговоруваат, тие помагаат во заштитата на заедниците, јакнењето на транспарентноста и поддршката на демократската отчетност. Истовремено, пријавувањето неправилности може да ги изложи поединците на стигма, одмазда, изолација и правна неизвесност.

Овој проширен прирачник ги обединува оригиналниот прирачник за обука за укажувачи и анексот со практични алатки подготвени во рамките на проектот „Со дигитализација против корупција“. Осмислен е како практичен ресурс за младински работници, актери на граѓанското општество, обучувачи и едукатори кои сакаат да го интегрираат учењето за борба против корупцијата во работилници, кампањи, младински размени и организациски развој.

Прирачникот ги комбинира основните концепти, правната и етичката ориентација, насоките за дигитална заштита, белешките за фасилитација, студиите на случај, вежбите подготвени за употреба и шаблоните за печатење. Намерно е модулотрен: целините може да се реализираат како целосна програма за обука или да се користат одделно во кратки едукативни сесии.

По работата со прирачникот, учесниците треба да бидат способни да:

- Објаснат што е укажување и да го разликуваат од гласина, лична жалба или злонамерно откривање информации.
- Препознаат вообичаени форми на корупција и ризици за интегритетот со кои младите може да се сретнат во образованието, вработувањето, локалните услуги и животот во заедницата.
- Ја разберат основната логика на заштитата на укажувачите, вклучувајќи доверливост, забрана на одмазда и пристап до канали за пријавување.
- Користете побезбедни дигитални навики при документирање или комуницирање чувствителни грижи.
- Фасилитираат групна дискусија за етика, граѓанска храброст и јавен интерес без притисок врз учесниците да откриваат лични искуства.
- Ги водат учесниците низ основен процес на пријавување свесен за ризиците и да ги упатат кон доверливи структури за поддршка.

КАКО ДА СЕ КОРИСТИ ПРИРАЧНИКОТ

Прирачникот је осмислен за флексибилна употреба. Може поддржи еднодневна воведна работилница, повеќедневен курс за обука, градење капацитети на организацијата, омладинске размени, сесије врсничко учење или самостојно учење. Обучувачи можат одабрати модулите според времето, искуството на учесниците и локалниот контекст.

Формат на употреба	Како да се користи
Целосна наставна програма за обука	Реализирајте ги модулите по ред како еднодневен, дводневен или продолжен програм.
Кратка работилница	Користете еден модул и една практичну вежба за фокусирану сесију од 60-90 минути.
Материјал за подршка младинската работа	Вклучете студии на случај, етички прашања или содржина за дигитална безбедност во пошироката работа на граѓанско образование.
Организациски развој	Користете шаблони и вежба за систем за пријавување за размислување за внатрешните механизми на интегритетот.

ПРИНЦИПИ БЕЗБЕДНА ФАСИЛИТАЦИЈА

Будуќи да се ова тема може дотаќи страв, неправда, притиска на радном мјесту и проживеано искуство корупција, фацилитација је еднакво важна како и содржина.

- Од почеток создадете психолошки безбеден простор за учење. Појасните да учесниците не морају споделува ниеден лични или текуќи случај.
- Користете примерки и сценарије уместо да тражите реални откривања.
- Будите пажљиви со језиком. Не е секоја сумња доказина чињеница и не е секој пут пријавување безбеден во секој контекст.
- Охрабрете учесниците да проверат чињенице, побараат совет и разберат ризике прије него што дејствуваат.
- Прилагодите правна референце, тела за пријавување и путеве упуќивања земја во којој се работилница реализира.
- Однапред подгответе план за заштита во случају да учесник открије актуелна ситуација кои укључује опасност, вознемирување или озбиљно непримеркино поступање.

Подсјетник за фацилитатора

Не прашувајте: „Да ли је некој овде пријавио корупција?“

Уместо тога питајте: „Што би за некога во овој ситуацији направило пријавување безбедно или небезбедно?“

МОДУЛ 1: РАЗУМИЈЕВАЊЕ ЗВИЖДАШТВА

Зошто је овој модулу важан

Многу млади луѓе се сусреќу со неетичко однесување многу пред него што науче поим укажување. Могу сведочат фаворизирање, злоупотреби проектни средства, подмиќивању, непотизму, дискриминација во пристап до можности или тивок притисок да ќуте. Именувањето на овие искуства е првиот чекор ка превенција и отчетност.

Што је укажување?

Укажувањето је пријавување информација о неправилности кои влијаат на јавен интерес или ги прекршуваат правилата, должности или права во рамките на организације, институције или опкружување на заедницата. Пријаве се можат поднесуваат внатрешно, надворешно надлежни органи или кроз заштитен канал предвиден законот или политиком.

Кључне разлики

Пријава укажувачи се разликува од озборување, лични освете или нејасно обвинение. Добра пракса захтијева разумна основа за загриженост, пажњу према доказите и грижа за безбедноста на сите вклучени.

Уобичајени облици неправилности

- Корупција и подмиќивање
- Превара и лажно извјештовање
- Злоупотреба на јавни или донаторски средства
- Злоупотреба моќи или судири на интереси
- Ризици по животната средина или јавното здравје
- Сериозни прекршувања етике, правила или права

Основни принципи

- Усмеркиност на јавен интерес
- Доверливост и приватност

- Пријављивање во добра волја или на основу разумног увјерења
- Заштита од одмазда
- Должност на институциите да примају и следат пријави

Прашања за дискусија

- Зошто луѓето молчат чак и кога знају да нешто није во реду?
- Што чини да младо лице верува или не верува системот пријавување?
- Како неравнотеже моќи обликују одлуката да се проговори?

Предложена активност (15 минути)

Прашајте учесниците што им прво им паѓа на ум кога чују поим „укажувач“.

Мапирајте позитивне и негативне асоцијации на флипчарт.

Разговарајте за тоа зошто се овој поим често повезује и со храброшќу и со ризиком.

МОДУЛ 2: ПРАВНИ ОКВИРИ И ЗАШТИТЕ

Оквири правна заштите разликују се од земји до земји, али већина кредибилних система имаат заедничка логика: луѓето треба да можат да пријави неправилности кроз безбедна канале, нивниот идентитет треба да биде заштиќен колку год је можатќе, одмазда треба да биде забрањена, а институциите треба да имаат јасне должности да истраже или следат пријави.

Основни елементи заштите

Елемент заштите	Што значи во пракси
Доверливост	Идентитет лица кои пријавува треба да биде заштиќен и споделен само по строгој основи потребе за знањем.
Забрана на одмазда	Отпуштање, деградирање, пријетње, вознемирување, исклучување или друге репресалии треба да бидат забрањени.
Достапни канали	Интерни и екстерни механизми треба да бидат јасни, употребливи и однапред искомунцирани.
Дужности праќења	Пријаве треба потврдат, оценат и обработат навремено и документирано.
Поддршка	Совет, упуќивање, правна помоќ или психосоцијална поддршка можат бити потребни пред, за време и по пријавување.

Избор пат на пријавување

Пат	Типичен пример	Кога може да биде релевантен
Внатрешно пријавување	Работодавач, училиште, организација, етичко тело или канал за усклаѓеност	Кога је механизам веродостоен и не постоји непосреден разлог за страв од прикривање или одмазда.
Надворешно пријавување	Регулатор, инспекторат, народен правобранител, антикорупциско тело или други надлежен орган	Кога је интерно пријавување небезбедно, неефикасно, во сукобу интереса или правно неодговарајќи.
Прво доверлив совет	Поуздана НВО, синдикат, адвокат или служба за поддршка	Кога је особи потребна помоќ во проценка ризици, докази и опција прије подношења формалне пријави.

Напомене за обучувачи

- Објасните учесниците да закони стварају оквир, али доверба во пракси зависи од тога како се институције однесуваат.
- Позовите учесниците да идентификују тела за пријавување, народен правобранител, инспекције или агенције за интегритет релевантни во нивовата земја.
- Нагласите да обучувачи никога не треба да дајат правни совети изван својата надлежност; уместо тога треба да упутат на поуздани служби.

Мини-вежба

Замолете учесниците да идентификуваат најмање едно тело за пријавување, народен правобранител, инспекција или механизам интегритет во својата земја.

Нека групите упоредаат кои информации се лесно пронајќи, а што остаје нејасно.

МОДУЛ 3: ДИГИТАЛНА БЕЗБЈЕДНОСТ И СИГУРНО ПРИЈАВЉИВАЊЕ (ИКТ)

Дигиталните алаткаки можат помоќи људима да документују неправилности, безбедно комуницирају и сачувају докази. Они такоѓе можат откриети идентитете кроз метаподатоци, небезбедна уреѓаје, хаковане сметки или неопрезно дијељење. Због тога дигиталну безбедност треба посматрати као практичну вјештину безбедност, а не као технички луксуз.

Уобичајени дигитални ризици

- Праќење путем личних уреѓаја, сметки или локацијских сервиса
- Метаподаци во фотографиима, документима и записима порука
- Нешифрована е-пошто или цлоуд складирање
- Поновна употреба лозинки и слаба безбедност сметки
- Небезбедни Wi-Fi мрежи и споделени уреѓаји
- Фишинг, социјално инженерство и лажни барања за подршку

Дигиталните алаткаки укратко

Вид на алаткака	Примери	Типична употреба
Шифрирани пораки	Signal, Threema	Безбједнија приватна комуникација со енд-то-енд шифровањем
Шифрирана е-пошто	Proton Mail, Тутанота	Сигурнија размјена е-поште за осјетљиву комуникацију
Анонимно пребарување	Tor Browser	Смањује можатќност праќења и подржава сигурнији пристап јавним страницама за пријавување
Безбеден пренос на датотеки	OnionShare	Оможатќава сигурније дијељење документи без стандардних прилога е-поште
Безбедни платформи за пријавување	GlobalLeaks, Secure-Drop	Намјенски системи за заштиќене или анонимне поднеске

Контролна листа дигиталне хигијене

- Користете дуге, јединствене лозинке и оможат'ките двофакторска автентикација гдје је можат'ке.
- Одвојите осјетљиву комуникацију од свакодневних сметки и неформалних апликација.
- Уклоните метаподатоци из датотеки, фотографи и снимака екрана прије дијељења.
- Чувајте докази на организован начин и задржите оригиналне верзије неизмијењеним.
- Будите пажљиви со просљегивањем, цлоуд синхронизацијом и аутоматским резервним копијама.
- Претпоставите да уобичајени комуникациони канали можат открити више информација него што очекујете.

Практична вежба

Споредете Signal и WhatsApp, или Proton Mail и Gmail.

Разговарајте за тоа кои опција нуди јачу заштиту приватности, кои метаподатоци и даље можат постојати и кои грешке корисници најчешће праве

МОДУЛ 4: МЛАДИНСКИ РАД, ЕТИКА И ГРАЃАНСКА ХРАБРОСТ

Укажувањето није само правно питање; оно је и етичко питање отчетност, штете, солидарности и храбрости. Млади се често боре измеѓу лојалности вршњацима или институцијама и лојалности према правичности, безбедност и јавном добру. Младински рад може им помоћи да размисле о овој дилемама без присиљавања на поедностављене одговоре.

Вредности за истраживање

- Интегритет: дејствување во складу со вредностима и отчетноста чак и кога је кутање лакше.
- Граѓанска храброст: препознавање да проговарање може укључивати nelaгоду, ризик или друштвени притисак.
- Емпатија: разумијевање утицаја корупција и злоупотреба на стварне људе, нарочито оне со мање моќи.
- Одговорност: балансирање должности да се избјегне штета со потребом да се пријави озбиљне неправилности.
- Солидарност: изградња система поддршка тако да нико не остане сам након подизања загрижености.

Подстицаји за размишљање

- Кога је морално неопходно проговорити?
- Што се дешава кога лојалност према особи доѓе во сукоб со лојалношќу према правичности или безбедност?
- Које структуре поддршка треба да постоје прије него што од младих очекујемо да пријави неправилности?

МОДУЛ 5: ПРАКТИЧНИ ЧЕКОРИ ЗА СИГУРНО ПРИЈАВЉИВАЊЕ

Сигуран процес пријавување обично је спорији и промишљенији него што људи очекују. Циљ није дјеловати импулсивно, већ разумјети проблем, заштитити особу кои пријавува, сачувати докази, одабрати одговарајући канал и документовати процес.

1. Разјаснете загриженост

Што се тачно десило? Ко је погођен? Да ли је проблем незаконит, неетичан, небезбеден или представља кршење политике?

2. Запишете чињенице

Разликујте оно што знате, оно што сте директно посматрали и оно што још треба провјерити.

3. Заштитете себе

Прегледајте дигиталну безбедност, ризике доверливости и можатке сценарије одмазда.

4. Побарајте совет

Консултујте поуздану организација подршка, адвоката, синдикат или искусног актери на граѓанското општество.

5. Одаберите канал

Процијените да ли је интерно, надворешно или доверливо прелиминарно саветовање најсигурнији први корак.

6. Поднесете пажљиво

Подијелите само оно што је неопходно, чувајте копије и биљежите датуме, одговоре и референтне бројеве.

7. Следете након пријавување

Следете одмазду, чувајте записе и потражите психосоцијалну подршку ако се притисак појача

Важна граница

Овај прирачник подржава припремљеност и сигурније доношење одлука.

Не подстиче непромишљено откривање или јавно именоване без докази, процеса или подршка.

НАСОКИ ЗА ТРЕНЕРЕ И ПРИМЈЕР АГЕНДЕ РАДИОНИЦЕ

- Не претварајте учесниците во истражителие. Циљ работилници је подизање свијести, припремљеност и сигурније доношење одлука.
- Користете едноставан језик и избјегавајте преоптереќивање сесија правним жаргоном.
- Планирајте најмање една рефлексивну активност, една практичну вежба и еден конкретен закључак во сваком блоку работилници.
- Кога разговарате о алаткаима, фокусирајте се на принципе безбедност и прикладности, а не само на називе брендова.
- Увијек укључите завршни тренутак во којим учесниците можат отиќи со контактима поддршка, опцијама упуќивања или питањима за праќење.

Примјер агенде еднодневне работилници

Време	Сесија	Цел
09:30-10:00	Отварање, групни договор и очекувања	Увести тему, створити безбеден оквир, појаснити границе доверливости.
10:00-11:00	Модул 1: Разумијевање звиждаштва	Дефиниции, митови, фокус на јавен интерес, прва вежба дискусије.
11:15-12:15	Модул 2: Правни оквири и заштите	Општо логика заштите, национална адаптација, мапирање на канали.
12:15-13:00	Модул 3: Основе дигиталне безбедност	Свијест о ризику, безбедна комуникација, пореѓење алаткаки.
14:00-15:00	Модул 4: Етика и граѓанска храброст	Вредности, дилеме и активност рефлексиие.
15:00-16:00	Модул 5: Практични чекори пријавување	Процес свјестан ризици, контролна листа, документација и поддршка.
16:00-17:00	Студије случаја и акционо планирање	Рад во малим групама, дебрифинг, ресурси и евалуација.

СТУДИИ НА СЛУЧАЈ ЗА ДИСКУСИЈУ И ИГРУ УЛОГА

Студије случаја помажу учесницитете да тестирају своје разумијевање без откривања личних искустава. Добро функционишу во малим групама, структурираним дебатама, дневницима рефлексиие и игри улога.

Студија на случај 1: Злоупотреба средстава омладинског проектот

Волонтер во омладинском центру примјекује да су поднијете фактуре за опрему кои никога није купљена

Прашања за дискусија

1. Које чињенице треба разјаснити прије изношења оптужбе?
2. Кои су ризици интерног пријавување во овој случају?
3. Које докази треба сачувати, а што не треба мијењати?
4. Ко би могао пружити доверлив совет прије подношења формалне пријави?

Студија на случај 2: Опасност по животната средина

Члан заедницата документује поновљено незаконито одлагање отпада во близини ријеке коју користе локални становници. Општински актери дејствуваат невољно да интервенишу.

Прашања за дискусија

1. Кои елементи јавниот интерес чине овој случај хитним?
2. Како се докази можат документовати без непотребног излагања лица?
3. Да ли би интерно пријавување имало смисла или треба размотрити екстерни пут?
4. Које дигиталне ризике треба узети во обзир при чувању фотографии и локацијских података?

Студија на случај 3: Корупција и непотизам во школи

Студент верува да се стипендије додјељују преко личних веза, а не на основу критеријума заслуга. Наставници советују студенту да кути како не би угрозио будуќе прилике.

Прашања за дискусија

1. Што во овој примјеру разликује сумњу од докази?
2. Које структуре поддршка треба да постоје за ученике/студенте кои желе да подигну загриженост?
3. Кога је сигурније пријави колективно или преко представничког тела?
4. Како страх од одмазда може утицати на спремност младих да дејствуваат?

ПРАКТИЧНИ АЛАТКИ ЗА ОБУКА И ШАБЛОНИ ЗА ШТАМПУ

Сљедеће странице обједињују практични анекс во скуп образаца и радних листова спремних за употребу.

1. Упитник прије обука

Цел: проценка почетног знања, самопоуздања и претпоставки учесниците о звиждаштву и корупција.

1. Што за вас значи поим „укажувач“?
2. Да ли сте икога свједочили корупција или неетичном понашању во свом окружењу?
3. Да ли знате неку организација којој се корупција може безбедно пријави?
4. Колико бисте се осјеќали безбедно да пријавите корупција на свом радном мјесту или во заједници?
5. Што мислите, кои су највеќи ризици за укажуваче?
6. Да ли знате да ли ваша земља има законе кои штите укажуваче?

Оцијените од 1 до 5:

Изјава	1	2	3	4	5
Разумијем што је укажување.	☐	☐	☐	☐	☐
Знам како се корупција може сигурније пријави.	☐	☐	☐	☐	☐
Вјерујем да укажувачите треба да бидат заштићени законом.	☐	☐	☐	☐	☐

2. Образац за евалуацију након обука

Молимо вас да оцијените работилница.

Оцијените од 1 (веома лоше) до 5 (одлично):

Изјава	1	2	3	4	5
Јасноћа содржинаа	☐	☐	☐	☐	☐
Работа на обучувачот	☐	☐	☐	☐	☐
Корисност на темата	☐	☐	☐	☐	☐
Практична вредност на вежбите	☐	☐	☐	☐	☐
Општо задоволство	☐	☐	☐	☐	☐

Што сте научили током обука?

Кои дио је био најкориснији?

Што би се могло побољшати во будуќим работилницама?

3. Шаблон за пријаву укажувачи

Овај шаблон може се користити за документовање сумње на случај корупција или интегритет прије одлучивања о путу пријавување.

Датум на пријавата	
Име (опционално)	
Вклучена организација / институција	
Опис на проблемот	
Локација на инцидентот	
Вклучени лица (ако се познати)	
Достапни докази (документи, фотографии, е-пошто)	
Веќе пријављено негдје друго?	ДА / НЕ
Претпочитан начин на контакт (опционо)	

4. Контролна листа за безбедно пријавување

Фаза	Клучни активности
Пред пријавување	Провјерите чињенице, прикупите докази, заштитите свој дигитални идентитет, користите безбедна комуникационе алаткае и потражите совет од поузданих НВО или правних стручњака.
За време на пријавувањето	Користете званичне или анонимне канали гдје је можатке, чувајте копии документи и ограничите дијелење осјетливих информација.
По пријавувањето	Документујте сваку одмазду, потражите подршка од поузданих организација и заштитите своју приватност и ментално благостање.

5. Радни лист за пореѓење дигиталне безбедност

Споредете два алаткаки и разговарајте о безбедност, приватности и употребљивости.

Алатка А	Алатка Б	Кои је сигурнији за осјетливу комуникацију и зошто?
Signal	WhatsApp	
Proton Mail	Gmail	

6. Вежба мапирања ризици од корупција

Упутства за групе:

- Подијелите учесниците во мале групе и свакој групи дајте лист за флипчарт.
- Замолите их да идентификују можатке ризике од корупција во образовању, здравству, локалној самоуправи, младинским програмима или пословном сектору.
- Нека групе означе гдје се корупција дешава, ко је погоѓен и што може учинити да се пријави или спријечи.
- Позовите сваку групу да представи налазе и упореди обрасце..

7. Групна вежба - Дизајнирање безбедног систем за пријавување

Учесници раде во групама и дизајнирају систем пријавување за организација. Свака група треба да дефинише:

- Канале за пријавување
- Мјере заштите
- Опције анонимности
- Поступке истраге
- Комуникацију након пријави
- Мјере упуќивања или поддршка за особу кои пријавува

8. Шаблон кампањи за подизање свијести

Наслов на кампањата	
Целна публика	
Главна порака	
Комуникациски канали	Социјални мрежи / работилници / постери / видео кампањи / друго
Очекувано влијание	

РЕСУРСИ И ЗАКЛУЧОК

Предложени ресурси

- ЕУ Директива 2019/1937 о заштити лице кои пријавуваат повреди права Уније
- Стандарди и препоруке Совета Европе повезани со заштитеним пријавувањем и интегритетом
- Whistleblowing International Network (WIN)
- Насоки на Transparency International о антикорупцијском пријављивању и системима интегритет
- Ресурси за дигиталну безбедност организација Access Now и Electronic Frontier Foundation (ЕФФ)
- Документација за SecureDrop, GlobaLeaks и друге безбедна платформи за пријавување

Заклучок

Укажувачите штите заедницата, институције и демократију. Подржавати их значи јачати транспарентност, одговорност и граѓанско учешќе. За омладинске работници и актере граѓанското општество задатак није само да објаснат концепт, веќ и да помогну во стварању сигурнијих окружења во којима се загрижености можат одговорно и уз подршку изнијети. Ако се добро користи, овој прирачник може помоќи да се апстрактне антикорупцијске вредности претворе во практичне вештини, етичко промишљање и колективно дејствување.

Презентација на организациите учеснички и нивните претставници во проектот

Наслов улога	Организациска	Улога
Zoran Dabetic	ЕРЕКА Црна Гора	Координатор
Vedran Savić	UDRUZENJE AKUSTIKUM Босна и Херцеговина	Координатор
Nermina Simoncic	ЕРЕКА Словенија	Координатор
Stefan Simoncic	ЕРЕКА Словенија	Координатор
Matej Tisaj	ЕРЕКА Србија	Координатор
Milica Nedeljkovic	ЕРЕКА Србија	Асистент на координаторот
Belma Muratovic	ЕРЕКА Црна Гора	Асистент на координаторот
Jerica Lorenci	ЕРЕКА Словенија	Асистент на координаторот
Atli Thor Fanndal	TRANSPARENCY INTERNATIONAL Исланд	Асистент на координаторот

ПАРТНЕРИ

ЕПЕКА Црна Гора (водечка организација)

Научно-истражувачко здружение за уметност, културни, образовни програми и технологија ЕПЕКА (Црна Гора) работи во Беране, рурална област со висока младинска невработеност и ограничен пристап до неформално образование. Во рамки на DigitalVSCorrupt ја координира целокупната реализација, управување и мониторинг и води национални работилници за градење капацитети насочени кон транспарентност поддржана од ИКТ и подигнување на свеста во заедницата во Црна Гора.

ЕПЕКА Словенија

Невладино социјално претпријатие активно во областа на европското граѓанство, младинската работа и инклузијата. ЕПЕКА Словенија е ко-домаќин на почетниот партнерски состанок, го поддржува управувањето и ко-развија модули за транспарентност засновани на ИКТ инспирирани од моделот ERAR; исто така е домаќин на завршната конференција и поддржува дисеминација на ниво на ЕУ.

ЕПЕКА Србија

НВО од Ниш фокусирана на млади, со силно искуство во мобилност и инклузија (вклучително и ромска и мигрантска младина). Во проектот, ЕПЕКА Србија ко-води обуки, го поддржува младинскиот дијалог Косово–Србија преку заеднички активности со СЕТ Prizren и пилотира локални кампањи за интегритет во јавните услуги.

ЕПЕКА Германија

Член на мрежата ЕПЕКА што поддржува интеркултурно учење и комуникација. Придонесува за прекугранична дисеминација, дизајн на работилници за граѓанско ангажирање и медиуми, како и документација на добри практики меѓу партнерите.

СЕТ Призрен (Косово)

Центарот за образование и обука Призрен промовира демократски вредности и младинско учество. Во DigitalVSCorrupt ко-дизајнира содржини за обука пријателски за младите, е ко-домаќин на работилници за градење капацитети во Косово и соработува со ЕПЕКА Србија за зајакнување на довербата, дијалогот и антикорупциската писменост кај младите.

Phiren Amensa (Белгија)

Меѓународна ромска младинска мрежа со силен капацитет за досег и застапување. Води дисеминација на ниво на ЕУ, поддржува мерки за инклузија во сите активности и менторира младински кампањски тимови за да допрат до разновидна публика со инклузивни наративи.

Transparency International Исланд

Донесува глобално антикорупциско знаење, практични алатки за мапирање ризици и пријавување, и ко-автор е на делови од прирачникот за младинска работа за корупција во јавните институции и патеки за отчетност.

Институт за применети истражувања за бизнис (Северна Македонија)

Го поддржува модулот „Корупција во бизнисот“ со сесии за ризици во јавните набавки, судири на интереси и заложби за интегритет кај МСП. Ко-организира национални работилници со стопански комори и претприемачи.

QENDRA (Албанија)

Граѓански центар ориентиран кон млади што ги вклучува заедниците во неформално образование и граѓанско дејствување. Води работилници за градење капацитети во Албанија и придонесува со студии на случај за интегритет на локалните услуги.

Europe for You (Чешка Република)

Европска граѓанска организација со искуство во комуникација и младинска мобилизација. Ко-дизајнира кампањска лабораторија, поддржува креативни формати за дисеминација и визуелно раскажување приказни.

FEIO (Полска)

Образовна и outreach фондација што придонесува за дизајн на активности засновани на истражување, брзи анкети и алатки за пред/пост евалуација приспособливи за младински средини.

AKUSTIKUM (Босна и Херцеговина)

Културна организација што користи креативни медиуми и аудио-визуелни методи. Ко-води три „видео-симулациски“ резултати (јавен сектор, бизнис, свиркачи), вклучително и сторибординг и младинско ко-создавање.

LIDSK (Турција)

Организација за младински развој фокусирана на граѓански вештини и дијалог. Домаќин е на работилници за градење капацитети во Турција и придонесува со фасилитаторски методи за разновидни групи.

Arcigay (Италија)

Национална граѓанска организација со експертиза во образование засновано на права и фасилитирање безбедни простори. Придонесува со стратегии за инклузија, етички протоколи и кампањски пораки за еднаквост и интегритет.

Сите партнери соработуваат преку месечни координациски повици, заеднички обрасци и заеднички мониторинг посети.

<https://www.digitalvscorrupt.eu>

Co-funded by
the European Union

DIGITAL VS CORRUPT

